

TYYn Meksiko-hanke

Kehitysyhteistyötä Meksikossa jo lähes 20 vuotta

Oman Meksikossa toimivan kehitysyhteistyöhankkeen hallinnointi on tärkeä osa TYYn kehitysyhteistyötoimintaa. TYY tukee yhteistyössä paikallisen AJAGI-järjestön kanssa wixarika-kansan yhteisöjä Läntisen Sierra Madren vuoristossa. Meksikon noin 60 alkuperäiskansasta wixarikat ovat ehkä kaikkein vahvimmin pystyneet säilyttämään omaa alkuperäistä kulttuuriaan, jolle on ominaista erityisen vahva suhde luontoon. Kulttuurin säilymiseen ovat auttaneet etäinen sijainti, myöhäinen kolonisaatio ja oman kulttuurin vankka puolustaminen.

Hankkeen kolmena keskeisenä elementtinä ovat melkein 20 vuotta kestäneen yhteistyön ajan olleet maa- ja metsätalouden kysymykset, monikulttuurinen koulutus ja ekologinen maankäyttö. Vuosien 2014-2016 hanke keskittyy kestäväan metsäluonnonvara-alan koulutuksen järjestämiseen Santa Catarinan yhteisössä ja sen tavoitteena on saada yhteisön muutama vuosi sitten perustama lukio osaksi maan virallista koulutusjärjestelmää, jolloin Meksikon valtio maksaisi koulun opettajien palkat. Rahoitusta hankkeelle saadaan ulkoministeriöltä sekä TYYn järjestämin keräyksin.

Meksiko-hanke on pitkäkestoisuutensa vuoksi hyvä esimerkki toimivasta kehitysyhteistyöstä ja hankkeen toteuttamisesta paikallisten ehdoilla. Yhteys AJAGI-järjestöön löytyi alun alkaen Outi Hakkaraisen kautta, joka toimii nykyään globaalien kehityskysymysten asiantuntijajärjestössä Kepa ry:ssä kehityspoliittisena asiantuntijana. Hakkarainen haastatteli 90-luvun puolivälissä kymmeniä meksikolaisia järjestöjä kansalaisjärjestöjen toimintaan ja demokratiaan liittyvää väitöskirjaansa varten. AJAGI erottui joukosta edukseen:

-Järjestö tarttui perimmäisiin kysymyksiin, teki kansainvälisesti urauurtavaa työtä pienillä resursseilla ja suurella sitoutumisella, Hakkarainen kertoo.

Suomeen palatessaan Hakkarainen ryhtyi järjestämään AJAGIn kanssa yhteistyöhanketta, jossa Turun yliopiston ylioppilaskunta on ollut mukana vuodesta 1997.

Maakiistat keskeisenä haasteena

Vuoden 2014-2016 hankkeelle haettiin tukea myös wixarikojen maakiistojen selvittämiseen ja niitä koskeviin oikeudenkäynteihin, mutta ulkoministeriö myönsi rahoitusta vain koulutushankkeelle. Maakiistoilla on kuitenkin vahva yhteys muihin kehitysyhteistyökysymyksiin alueella, koska esimerkiksi ravinto- ja maanviljelyongelmien ratkaisu riippuu maakiistojen kohtalosta ja pyhien maiden säilyminen on wixarikojen kulttuurin säilymisen ehto. Hakkarainen kertoo, että AJAGIn toiminnan myötä wixarikat tuntevat nyt paremmin omat oikeutensa ja he ovat pystyneet entistä enemmän ottamaan itse vastuuta myös maa- ja metsätalouden kysymyksissä: wixarikoja on koulutautunut myös muun muassa juristeiksi, ja osa heistä on palannut kotiseudulleen ajamaan yhteisönsä asioita.

Useat maakiistat saivat alkunsa 60-luvulla, kun korruptoituneet viranomaiset siirsivät laittomasti wixarikojen maa-alueita alkuperäiskansalta valtaväestölle eli mestitseille. Wixarikat ovat AJAGIn tuella vieneet oikeuteen lähes 300 maa- ja metsätalouden kysymystä ja voittaneet niistä valtaosan, minkä ansiosta wixarikat ovat saaneet takaisin maitaan ja historiallisia oikeuksia on palautettu.

Keskeisenä tekijänä kiistoissa on historiallisten kysymysten lisäksi eriävä suhtautuminen maankäyttöön, sillä mestitsien harjoittama karjankasvatus ja wixarikojen maissinviljelykulttuuri synnyttävät ristiriitoja. Kansainvälisen työjärjestö ILO:n alkuperäis- ja heimokansoja koskeva yleissopimus on osaltaan auttanut wixarikojen maakiistojen käsittelyssä. Kansalaisten aktiivisen toiminnan ansiosta Meksiko ratifioi sopimuksen ensimmäisten maiden joukossa.

Vaikka wixarikat ovat asuinalueillaan saavuttaneet voittoja maa-oikeuskiistoissa, on 500 kilometrin päässä sijaitsevalla Wirikutan alueella tilanne tällä hetkellä toinen ulkomaalaisten kaivosyhtiöiden ja maatalousprojektien saatua lupia toimia alueella. Wirikuta, wixarikojen pyhä maa, jossa wixarikojen uskomusten mukaan maailma on saanut alkunsa, on UNESCO:n maailmanperintökohde, arvokas luonnonsuojelualue ja elintärkeä alkuperäiskansan kulttuurille. AJAGI on aktiivisesti mukana Wirikutaa suojelemaan perustetussa kansallisessa kansalaisyhteiskuntakoalitiassa. Myös wixarikojen omissa asuinyhteisöissä taistelu maasta jatkuu, vaikka oikeustaistelut ovat pääasiassa ohi.

-AJAGIn toiminta-ajatukseen liittyy vahvasti se, että wixarikojen on opittava maiden palautuksen jälkeen käyttämään niitä uudella tavalla, monipuolisesti ja ekologisesti, Hakkarainen kertoo.

Huomiota kiinnitetäänkin esimerkiksi viljelyn monipuolistamiseen ja ekologiseen maankäyttöön yhteisöön perustetun sahan toiminnassa.

TYYN Meksiko-ryhmä pyörii vapaaehtoisvoimin

TYYN yhteistyö AJAGI-järjestön kanssa toimii ilman välikäsiä. Hankekoordinaattori on yhteydessä AJAGIn työntekijöihin sähköpostitse ja Skype-yhteyden avulla, ja hankkeiden suunnittelun pääroolissa ovat olleet sekä AJAGI että itse wixarikat. AJAGIn työntekijöitä vieraili edellisen hankkeen aikana Suomessa ja myös TYYN toimijoita käy säännöllisesti tutustumassa toimintaan paikan päällä Meksikossa. Seuraava hankematka on suunnitteilla alkukesäksi 2014.

TYYN Meksiko-ryhmän vapaaehtoisten työ on tärkeää, koska se lasketaan osaksi hankkeen omarahoitusosuutta. Ryhmän puheenjohtaja Minna-Liina Ojala toivottaa kaikki kiinnostuneet tervetulleiksi ryhmän toimintaan:

-Espanjan kielen taitamattomuus ei haittaa, sillä toiminta keskittyy lähinnä tiedotukseen ja varainkeruuseen, niiden ideointiin ja toteutukseen. Samalla karttuvat tiedot ja kokemus niin hankehallinnoinnista, kehitysyhteistyöstä, alkuperäiskansojen asemasta kuin TYYstäkin.

Myös Meksiko-hankkeen koordinaattori Inkeri Halme muistuttaa, että kehitysyhteistyön parissa toimiminen vaatii erikoisosaamista, joten jos ala kiinnostaa kannattaa vapaaehtoisryhmiin lähteä mukaan oppimaan, miten hankehallinto ja ylipäätään kehitysyhteistyö toimii.

Meksiko-ryhmän toiminnasta lisätietoja antaa Minna-Liina Ojala (milioj@utu.fi). Meksiko-ryhmän löydät myös Facebookista otsikolla TYY Meksiko-hanke.

Anni Juvonen, Kehitysyhteistyösiiven varapuheenjohtaja